

VYDEJTE SE NA VÝLET S KLASÁČKEM ZA VODNÍKY A NA SLAVNOU VĚŽ DO TOVAČOVA

STRUČNÝ POPIS VÝLETU:

Malebnou krajinou kolem zámku, podzámčím a krajinou tovačovských rybníků.

DÉLKA TRASY:

3–6 km

OBTÍŽNOST:

Lehká trasa, která vede po rovince městským centrem a kolem rybníka. Pro koho by byla cesta k rybníku nebo kolem něj moc dlouhá, může na hráz popojet autem a ujít kolem vody tolik, kolik zvládne. Tajenku vyluští i tak. :) Výlet je možné podniknout s kočárkem i na kole a pejskům se trasa také bude líbit.

VÝCHOZÍ BOD VÝLETU:

Město Tovačov se stejnojmenným zámkem leží při středním toku řeky Moravy v samém srdci rovinné úrodné Hané, na půli cesty mezi Prostějovem a Přerovem.

PARKOVÁNÍ:

Zdarma na náměstí.

OTEVÍRACÍ DOBA A VSTUPNÉ:

Zámek Tovačov www.zamek.tovacov.cz

WC:

Na zámku.

MOŽNOST OBČERSTVENÍ:

V okolí tovačovského náměstí.

ZA VODNÍKY A NA SLAVNOU VĚŽ DO TOVAČOVA

LEGENDA PRO RODIČE A POPIS TRASY:

Milí cestovatelé,

asi jste někdy slyšeli písničku: *Tovačov, Tovačov, tovačovské zámek, nebel bech vojákem, debe ne galánek*. Nebo jste ji snad slyšeli v počeštěné verzi? Jakou má písnička melodii? Proč se tady mluví tak zvláště a proč se město Tovačov ležící v srdci Hané nazývá městem pod Spanilou věží? Všechno se dozvíte. Protáhneme vás společně s Klasáčkem centrem, zámek a také kolem rybníka k místům, kde došlo ke známé bitvě u Tovačova. Lehký výlet pro všechny věkové kategorie si jistě oblíbíte. :)

DOPIS DĚTEM:

Ahoj, kluci a holky,

dnešní cesta za hádankou povede místy, kde se mluví malinko jinak, než jste asi zvyklí. I tajenka dnešního výletu zní trochu podivně, ale určitě se vám ji podaří vyluštit. Stejně jako k ostatním našim výletům jsme i k tomuto připravili originální mapu s vyznačenou trasou. Když půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Pokud nám pošlete tajenku na e-mail info@eklasa.cz, zařadíme vás do slosování o drobné ceny. Soutěžit můžete s námi až do 31. 10. 2022.

Jdeme na to!

Vítáme vás ve městě Tovačov. Leží v srdci Hané, které je mnohdy nazýváno „město pod Spanilou věží“ podle věže Tovačovského zámku. Na ni dnes vylezeme, ale nejprve musíme zaparkovat na náměstí. Trošku se na něm také porozhlédneme.

Tovačov je historickým městem, jehož význam byl v minulosti mnohem větší než dnes. První písemná zmínka je z počátku 13. století, archeologické nálezy však svědčí o mnohem starším osídlení. Dobou největšího významu města bylo 15. století, kdy král Jiří z Poděbrad věnoval za věrné služby do dědičného užívání Ctiboru Tovačovskému jeho rodové sídlo Tovačov. Ctibor Tovačovský (1437–1494) vykonával na Moravě funkci zemského hejtmana a prakticky vládl celé zemi. Po požáru města v roce 1470 založil v roce 1475 Nové město, jehož centrem je tovačovské náměstí, které se od té doby až zase tolik nezměnilo. Jde o jedno z nejstarších náměstí v České republice. A kdyby se malinko opravilo, bylo by ještě hezčí.

Najděte kašnu se sochou sv. Václava z roku 1694. Jakou barvu má spona, kterou si spíná plášť?

1. Které zvíře Václava na soše hlídá?

Kolik šelem vidíte?

Kromě zámku je ve městě mnoho jiných památek, z nichž stojí za pozornost zejména už zmíněné renesanční náměstí s dochovanými měšťanskými domy.

Třeba domy s číslem 13 (růžový), 15 (žlutý) a 20 (také žlutý). Ve sklepení domu č. 8 (šedivý vedle lékárny) byl vězněn Jan Sarkander, než byl vydán k umučení do Olomouce. Kdo to byl? Sv. Jan Sarkander, patron Moravy, patří spolu se sv. Zdislavou z Lemberka k „nejmladším“ českým světcům. V dnešní Sarkandrově kapli bývalé olomoucké věznici byl umučen k smrti, protože nechtěl porušit zpovědní tajemství. Kanonizační oslavy proběhly v květnu 1995 v Olomouci za účasti papeže Jana Pavla II. Ostatky sv. Jana Sarkandra jsou uloženy v dómu sv. Václava.

Najděte nyní na náměstí podchod, kterým projdete až k zámku. Pokud neznáte směr, hledejte zámeckou věž. Hlavy vzhůru. Kdo ji vidí? :)

Nejprve však projdeme trošku omláčenou věží, na které jsou dva kamenné erby. Najdete na nich kotvu? Kladiva? A dvě přilby? Pod erbem s kotvou je nápis.

2. Opište první slovo z nápisu.

Brána nás zavede do parku a také k zámku. Přejdeme přes další most – a už ho vidíme v celé jeho kráse. Kamenná brána věže latinsky nazvané Formosa, což znamená krásná, nádherná, sličná nebo také spanilá, je ozdobena portálem, který je vůbec první doloženou renesanční památkou na sever od Alp. Latinský nápis na portálu připomíná jméno stavitele a letopočet výstavby. Vidíte ho a přečtete?

Vy se ale určitě díváte na zmenšený model zámku nalevo, že? To je nám úplně jasné. Tak šup, vyfoťte se s ním – a alou na nádvoří! :)

V roce 1492 byla dokončena tzv. Spanilá věž nad průjezdem do zámku s portálem z maletínského pískovce. Je vysoká 96 m. Přestavba z této doby je jedním z nejstarších příkladů přejímání italské renesance v architektuře, sochařství a kamenickém řemesle střední Evropy mimo Uhry.

Po vymření pánů z Cimburka po meči koupil v roce 1503 Tovačovské panství Vilém z Pernštejna a na Helfštýně, nejvyšší hofmistr Království českého. Pernštejnové postavili východní zámecké křídlo, dokončili výstavbu obranného systému, upravili jižní renesanční křídlo, rozšířili zámeckou knihovnu, vnitřní prostory vyzdobili novými malbami a kolem zámku založili park.

Zajímavé je, že byla na zámku renesanční okna dříve než na Pražském hradě. Zámek je také známý svým novorenesančním křídlem se schodištěm, které je kopií schodiště vídeňské opery.

Hrabata z Kuenburgu nechala v roce 1766 postavit nové křídlo a v parku barokní kašnu, která symbolizuje soutok Bečvy a Moravy. Na valech vztyčili sochu sv. Jana Nepomuckého zhotovenou olomouckým sochařem Davidem Zirnem a u zámku sochu knížete sv. Václava. Jenže v roce 1783 zámek i věž poškodil požár. Sídlo bylo opraveno jen provizorně a chátralo. Nyní už je v dobrém stavu :)

Na prohlídku zámku nemusíte, ale na věž byste vylézt mohli. Je odtud krásný výhled na Hornomoravský úval a oblast kolem říčky Haně. Je zde úrodná půda a teplé podnebí. Pěstuje se

tu ovoce, zelenina, cukrovka, pšenice, kukuřice, řepka olejka, sladovnický ječmen a chmel. Olomoucký kraj zahrnuje i úrodnou Hanou, kde má od 15. století tradici výroba známých olomouckých tvarůžků. Je to specifický zrající sýr, který se vyrábí z odtučněného mléka. Dnes je s výrobou olomouckých tvarůžků spojeno město Loštice, kde tvarůžky vyrábí od roku 1876 firma A.W. pojmenovaná po zakladateli Aloisovi Wesselsovi. Tradiční olomoucké tvarůžky se pyšní značkou Chráněné zeměpisné označení. Je to označení výjimečného zemědělského produktu nebo potraviny z daného regionu či místa. Tvarůžky poznáte po čichu na dálku, někdo si je zamiluje a někdo je naopak nemá rád. Vyzkoušejte sami :)

3. Zjistěte, jak se věž jmenuje.

Nechal ji postavit Ctibor II., na výšku měří – jak už jsme si říkali – 96 metrů. V dolní části má čtyřboký půdorys, poslední čtyři patra jsou osmiúhelníková. Střecha připomíná cibuli, proto se jí říká cibulovitá. Nechybí na ní lucerna a makovice. Z ochozu je nádherný výhled po okolní plackovité krajině. Návštěvníci mohou spatřit hanácká města Olomouc, Prostějov, Přerov, Kroměříž nebo Lipník nad Bečvou. Jejich pohledu neunikne ani poutní kostel v Dubu nad Moravou.

Najdete zde také hodinový stroj z roku 1930. Je téměř až nahoře a trochu si máknete, než k němu vylezete. :) Byl vyroben v Uničově firmou Thöndel. Hodiny nemají kyvadlo, v současnosti jsou řízeny radiosignálem – každou minutu dostanou impulz, který je posune.

Až slezete, pořádně si prohlédněte nádvoří. Je nádherně opravené a renesance z něj přímo „dýchá“. Kdo první najde Adamovo jablko? Není tady náhodou nějaká Eva?

Tak, Evičko, pozor pozor!!! :)

Najděte nedaleko věže tabulku s nápisem psaným starým písmem. Ctibor na ní něco vzkazuje Jiřímu.

4. Opište čtvrté slovo z nápisu (čteno zezadu).

V parku si prohlédneme kašnu a pomalu ze zámku odejdeme druhým východem. Držíme se zelené turistické značky.

Teď máme dvě možnosti: Buď půjdeme asi kilometr k rybníku po zelené, nebo (pokud máte s sebou malé děti) k němu popojedeme autem a zaparkujeme na hrázi. Okruh kolem něj měří 2,5 km, tak ať pak případně sednete do auta a nemusíte se ještě další kilometr vracet na parkoviště. Výběr necháme na vás.

Ať tak či tak, sejdem se na hrázi Hradeckého rybníka u rozcestníku. Odtud vyrazíme po zelené okolo mlýnského náhonu, který máme po pravé ruce, zalesněnou pěšinkou až zhruba do půlky rybníka.

 Cestou k rybníku se dívejte kolem sebe, určitě tu uvidíte krásné jabloně. V Olomouckém kraji jsou jich celé sady! :) Nejznámější je odrůda Jonagold.

Jabloň Jonagold vznikla křížením dvou oblíbených druhů jablek: Golden Delicious (sladký) a Jonathan (ostrý). Tím vznikla populární odrůda zimní jabloně s chuťově dokonalými plody, kdy přirozená ostrost evropské chuti jablek je zjemněna medově nasládlou chutí. Jablko je křehké a velice šťavnaté. Vzhled jablka je neméně atraktivní – na žlutavé slupce převažuje červené mramorování a žlutavé líčko.

Znáte? Máte rádi? :)

Ale teď už vyrazíme kolem rybníků.

Tovačovské rybníky jsou historická rybníční soustava v blízkosti řeky Moravy. Vznikly někdy v 2. polovině 15. století. V 17. a 18. století ale postupně zanikaly a pozemky byly využívány zemědělsky. K obnovení alespoň některých došlo až po druhé světové válce.

Tradice rybníkářství na Tovačovsku sahá až do roku 1464. Za zakladatele prvních rybníků je pokládán Jan Tovačovský z Cimburka. Za Cimburků byly rybníky především součástí obranného systému tovačovské tvrze. Za Pernštejnů přibýly další, jejichž účelem už bylo hospodářské využití. Za třicetileté války však byla řada rybníků poškozena, v 18. století byly dokonce všechny zrušeny a přeměněny na pozemky využívané hlavně k pěstování cukrové řepy. Po druhé světové válce postupně došlo k obnovení čtyř rybníků, které tvoří dnešní soustavu. Severně od centra Tovačova leží největší Hradecký rybník (asi 160 ha, napuštěn v roce 1952), který je křížem vnitřních hrází rozdělený do čtyř částí. Po hrázích vedou cesty s výhledy na vodní plochu i rákosiny na jejích okrajích. Každoročně se tu přibližně v polovině října koná slavnostní výlov.

Hráze dělí Hradecký rybník na pravý, levý, dolní pravý a dolní levý. Dno je písčitobahnité s minimálním množstvím usazenin. Hloubka kolísá mezi 1,5 až 2,5 m. Rybník obhospodařuje Rybářství Tovačov. Chovají se tu hlavně kapři, tolstolobici, sumci a amuři.

5. Jak se jmenuje dravá sladkovodní ryba, která zde určitě také žije?

Protože je tady hodně rybníků, je jasné, že zde žije i hodně vodníků. Každý má na starosti jeden. Zelený mužíček, co na vás možná kouká z rákosí, se jmenuje Hradečánek. Za šos ho raději netahejte, nemá to rád.

O vodnicích krásně vyprávěl spisovatel Václav Čtvrtek. Vzpomenete si, jak se jmenovali? Volšoveček, Čepeček, Česílko, ale třeba také zlý Kebule. Ovšem Václav Čtvrtek psal pohádky hlavně z Českého ráje. I tam se s jedním z našich výletů s tajenkou podíváme.

Zhruba v půlce rybníka se vydejme po hrázi doleva. Bývá zde hodně rybářů.

Ale zpátky ke spisovatelům, psaní a zdejšímu nářečí. Na úrodné rovinaté Hané se odpradávná mluvilo svébytnou řečí – hanácke. Dnes už tento jazyk pomalu zaniká, mladí mu nerozumí. My taky moc ne, ale byla by škoda, kdyby vymizel.

Návštěvníci z Česka dokonce ani nerozumějí slovům písně *Tovačov, Tovačov, tovačovské zámek, nebel bech vojákem, debe ne galánek...* Zde tedy překlad: *Tovačov, Tovačov, tovačovský zámek, nebyl bych vojákem, kdyby nebylo milenek...* :)

Jako první pomoc nabízíme slovníček. Zkuste hádat, co které slovo znamená.

dáleba – dálka

čabalák – hastroš

oringle – náušnice

rél – rýč

baroša – šiška

cemr – záda

gront – statek

chodé člověk – hubený člověk

kadlátke – švestky

kozečka – černý bez

křídlica – poklička na hrnec

mišek – pytlík

oharek – okurka

rantl – obrubník

srstka – angrešt

ščořit se – smát se

torkeň – kukuřice

zemáky – brambory

Co jste uhádli? Moc se neščořte, bo k obědu budou len zemáky! :)

Přesně v místech, kde se budeme po hrázi vracet jakoby zpátky do obdélníku, se podívejte před sebe. V lukách, na která hledíte, se odehrála slavná bitva u Tovačova. K pomníku se dostanete jen ze silnice, takže pokud budete chtít, zajedte se podívat. My vám teď do pochodu prostředkem rybníka budeme o velké bitvě vyprávět.

Nejvýznamnější bitvou prusko-rakouské války roku 1866 byla sice ta u Hradce Králové, nicméně její „dobitvy“ se odehrály na Moravě. Ano, právě zde u Tovačova.

Dne 3.července 1866 v 7 hodin ráno u Chlumu vypukla vřava, v níž se střetlo více než 400 000 mužů. Prusové zvítězili. Důvodem nebyly modernější zbraně, jak se spekuluje, spíše nedostatky ve velení rakouské armády.

Už 15. července ustupovala vojska podél Moravy k Tovačovu a Vídní. Při pochodu se promíchala vojska a zásobovací vozy. V nastalém zmatku zaútočili na Rakušany Prusové. Špatné velení opět způsobilo, že rakouská vojska dostala na pamětnou. Za dvě hodiny padlo přes 500 vojáků. Dne 22. července byl v Mikulově vyhlášen klid zbraní a o měsíc později mír. Vznikla nová Německá říše, která stála u počátků následujících dvou válek.

Na Tovačovsku připomínají dodnes bitvu pomníky rozesté po krajině. Všechny rakouské padlé sdružuje na pamětní desce ústřední pomník, který na zakázku Moravského spolku podporovacího vytvořila firma otce budoucího slavného architekta Adolfa Loose. Autorem návrhu je Jan Eduard Tomola z Rousínova. Celkem 287 jmen vytesaných do mramoru je důkazem masakru, který se zde odehrál před 150 lety. Dnes o pomníky pečují obce a Komitét pro udržování památek z války roku 1866. Díky němu jsou v dobrém stavu. Kolem vede naučná stezka.

Poradí rodiče, kdo v té době stál v čele Rakouska-Uherska? Prozradíme, že druhým jménem byl Josef.

6. Jak se jmenoval prvním jménem rakouský císař?

Copak to na vás kouká z tajenky? Nějaký nesmysl, co? Kdepak, není to nesmysl! Takhle se zdejší nářečím řeknou copy. Kdo z vás má copy? A kdo by chtěl být princeznou? :)

Tak jsme mezitím došli k benzínové pumpě, u které se napojíme na naučnou stezku a zamíříme po cestě buď zpátky doleva k rybníku, kde parkujeme, nebo na náměstí, kde parkují vytrvalejší chodci. Tato část cesty není úplně nejkrásnější, ale za chvíli budeme v cíli. I tak je tady hezky. Kdysi tu bydlel i známý rybář Jakub Vágner a rád na ty více než dva roky vzpomíná. Zejména na jezera: „Pokud bych si mohl vybrat jednu jedinou vodu, byla by to zcela jistě Tovačovská jezera.“

REKAPITULACE OTÁZEK DO KŘÍŽOVKY:

1. Které zvíře ho hlídá?
2. Opište první slovo z nápisu.
3. Jak se věž jmenuje?
4. Opište čtvrté slovo z nápisu (čteno zezadu).
5. Jak se jmenuje dravá sladkovodní ryba?
6. Jak se jmenoval prvním jménem císař?

Věříme, že jste si cestu za naší tajenkou užili. Těšíme se, že vás na některém z našich Klasáčkových výletů zase někdy potkáme. Přejeme šťastný návrat domů!

Chcete se dozvědět **další zajímavosti** a informace o značkách kvality? Vše najdete na jednom místě zde:
www.akademiekvality.cz

Recepty na doma i na výlety inspirované produkty značek kvality najdete zde:
www.akademiekvality.cz/recepty

Někdy je nutné zůstat doma v teple a pak se budou hodit **tipy, jak zabavit neposedné děti**. Zde najdete pracovní listy, fotonávody i další inspiraci pro malé i velké.
www.akademiekvality.cz/pospolu-u-stolu

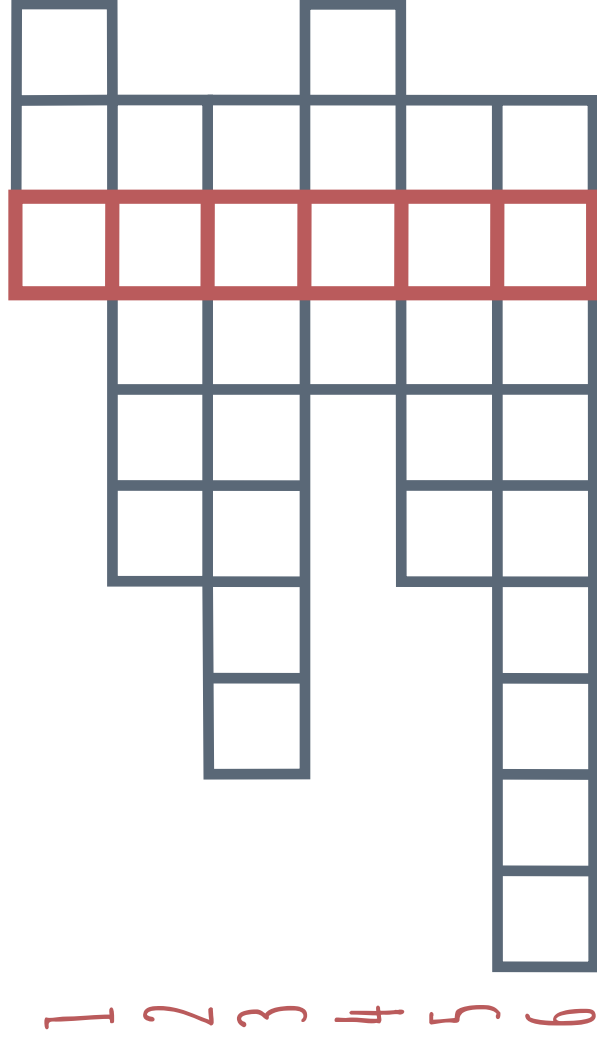
ZA VODNÍKY A NA SLANOU VĚŽ DO TOVAČOVA

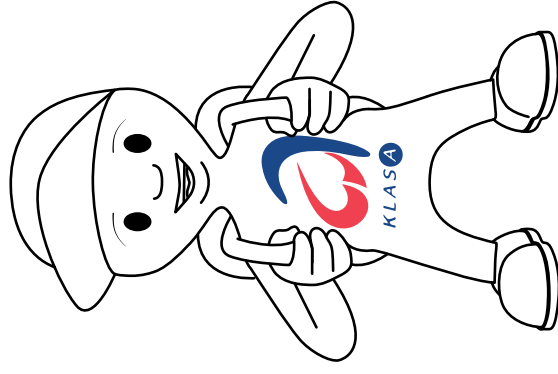

ZA VODNÍKY A NA SLANOU VĚŽ DO TOVAČOVA KŘÍŽOVKA

TAJENKU ZAŠLETE E-MAILEM
NA ADRESU INFO@KLASA.CZ
NEJPOZDĚJI DO 31. 10. 2022. ZE
SPRÁVNÝCH ODPOVĚDÍ VYLOSUJEME
KAŽDÝ MĚSÍC 10 VÝHERCŮ, KTERÍ
ZÍSKAJÍ DROBNÉ VÝHRY. VÝHERCE
BUDEME KONTAKTOVAT NA
E-MAILOVÉ ADRESE, ZE KTERÉ
TAJENKU ODESILALI.

Informace o zpracování osobních údajů dle GDPR: Správce: Státní zemědělský intervenční fond, se sídlem Ve Smečkách 33, Praha 1, IČ: 48133981 DIČ CZ48133981, kontaktní e-mail: gopr@szif.cz, pověřenec pro ochranu osobních údajů: Mgr. Filip Sova, LL.M., E-mail: poverenec@szif.cz, datová schránka: jn2atqgd. Rozsah zpracovávaných údajů: E-mailová adresa; účely zpracování: vylosování a kontaktování výherců; právní základ pro zpracování: plnění závazku správce dle čl. 6, odst. 1, písm. b) GDPR. Údaje budou uloženy pouze po dobu nutnou k naplnění účelu zpracování. Poučení: máte právo na přístup k osobním údajům, jejich opravu nebo výmaz, popřípadě omezení zpracování; právo vznést u správce námítku proti zpracování z důvodů stanovených GDPR a právo na přenositelnost údajů. Sdělení správci lze uskutečnit písemně dopisem, datovou schránkou nebo Emailem na kontaktech výše uvedených. Máte právo podat stížnost u dozorového úřadu, kterým je úřad pro ochranu osobních údajů, Pplk. Sochora 27, 170 00 Praha 7.

